

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 1 października 2015 r.

Poz. 5575

UCHWAŁA NR VII/58/15 RADY MIASTA I GMINY SZAMOCIN

z dnia 24 września 2015 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Szamocin na lata 2016-2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) Rada Miasta i Gminy Szamocin uchwala, co następuje:

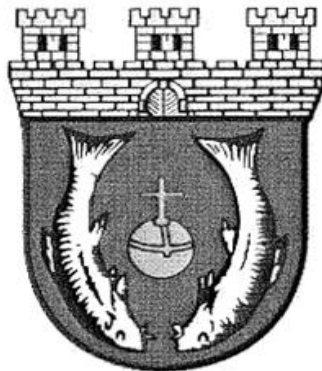
§ 1. Przyjmuje się Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Szamocin na lata 2016–2019, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Szamocin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
(-) Danuta Polichońska

*Załącznik nr 1 do Uchwały Nr VII/58/15
Rady Miasta i Gminy Szamocin
z dnia 24 września 2015 r.*

**GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY SZAMOCIN
na lata 2016 – 2019**

Czerwiec 2015 r.

Spis treści:

1. Wstęp.....	3
1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Szamocin.....	3
1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	7
2.1. Krajowa polityka w dziedzinie opieki nad zabytkami.....	7
2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa.....	9
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Szamocin.....	15
3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy Szamocin (wpisane do rejestru zabytków – wykaz).....	17
3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.....	18
3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz zespołów zabytków ruchomych).....	27
3.4. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz).....	27
3.5. Zabytki archeologiczne.....	28
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	34
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków.....	34
4.2. Uwarunkowania wynikające ze studium warunków i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.....	39
4.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin.....	40
4.4. Uwarunkowania wynikające ze "Strategii Rozwoju Miast i Gminy Szamocin na lata 2011 – 2020".....	42
4.5. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.....	42
4.6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.....	43
5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).....	44
6. Sprawozdanie z realizacji „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2008– 2011”.....	44
7. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	45
7.1. Gminna ewidencja zabytków.....	45
7.2. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych.....	45
7.3. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.....	46
7.4. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.....	46
7.5. Określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych.....	46
7.6. Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w gminnej ewidencji zabytków).....	47
7.7. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5.....	47

<i>8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami</i>	<i>49</i>
<i>9. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami</i>	<i>50</i>
<i>10. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami</i>	<i>50</i>
<i>11. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami</i>	<i>50</i>
<i>Załącznik Nr 1</i>	<i>52</i>

1. Wstęp

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Szamocin.

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Szamocin na lata 2016 – 2019” jest ukierunkowanie działań Samorządu Gminnego mające na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania gminnego środowiska kulturowego. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- oraz
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami miasta i gminy Szamocin, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego i figurujących w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
 - wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
 - uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 – tekst jednolity)

- *art. 7 ust. 1 pkt 9*
„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:
9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 1446)

- *art. 4*
„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”
- *art. 5*
„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:
1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”

- *art. 18 i art. 19*
zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.
- *art. 20*
studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *art. 22 ust. 4 i 5*
„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.”
- *art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust 2*
stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *art. 33 ust. 1 i ust 2.*
stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *art. 71 ust. 1 i ust 2.*
zakłada sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu.

- *art. 81*
Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

- *art. 87*
Artykuł ten stanowi, że:
 - burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
 - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
 - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

2.1. Krajowa polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

2.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017” został ustanowiony Uchwałą Nr 125/2014 Rady ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.

Dokument ten utworzono na podstawie przepisów art. 84 i art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 1446).

„W Krajowym programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków
- oraz systemów informacji o zabytkach, komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Na podstawie Diagnozy przeprowadzono analizę SWOT i w ścisłym powiązaniu z jej wynikami oraz w powiązaniu z celem 4 Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego) sformułowano cel główny Krajowego programu: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
 - wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
 - tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz– dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji,
- które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Do wszystkich wymienionych w Krajowym programie celów i zadań opracowano szczegółowy harmonogram realizacji wraz z planem finansowym programu.

Dokument jest uzupełniony o projekt systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz analizę ryzyka.

Zagadnienia horyzontalne:

Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w Krajowym programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są następujące zagadnienia Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 2014–2017 8 horyzontalne: tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Są to:

- a. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
- b. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
- c. zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),
- d. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
- e. zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Zagadnienia horyzontalne nie tworzą dodatkowego poziomu w hierarchicznej strukturze dokumentu, zgodnie z jego podziałem na cel główny, cele szczegółowe i kierunki działania. W sposób istotny jednak wskazują zagadnienia priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, przyjęte do realizacji do 2017 r."

2.1.2. Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 – 2013 (2020).

W ramach opracowywania strategicznych dokumentów programowych rozwoju społeczno – gospodarczego państwa przyjęty został przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. dokument pod nazwą: „Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013”, który uzupełniono w 2005 r. i upubliczniono pod nazwą: „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020.” Cytowana Strategia jest rządowym dokumentem tworzącym ramy polityki kulturalnej, funkcjonującej w nowych warunkach gospodarki rynkowej, a także w kontekście wspólnoty Polski z Unią Europejską.

Misją strategii jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przynoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. Określając podstawowe pojęcia, podkreślono fundamentalną rolę kultury w życiu społecznym: „Kultura warunkuje rozwój społeczny i gospodarczy, kształtuje postawy obywateli i formy instytucjonalne państw. Nie jest więc tylko elementem systemu, ani tym bardziej dziedziną życia społecznego, ale podstawą do wszelkich zmian instytucjonalno – ekonomicznych społeczeństw. Być może właśnie dlatego art. 6.1. Konstytucji stanowi: Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju” (s. 6).

W rozdziale: Założenia do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury stwierdzono, że „...samorządy terytorialne powinny zyskać większą motywację w kształtowaniu instytucjonalnego zaplecza dla rozwoju kultury, w tym do wypełniania założonych w lokalnych strategiach rozwoju celów w sferze kultury, a rola państwa powinna sprowadzać się do badań naukowych i monitorowania tej sfery oraz do skutecznego zapobiegania sytuacjom kryzysowym. Jednocześnie Minister Kultury powinien posiadać odpowiednie środki na sprawowanie mecenatu nad działalnością instytucji kultury oraz instrumenty o charakterze motywującym, za pomocą których możliwa będzie realizacja polityki kulturalnej państwa w regionach...” (s. 114).

W ramach prac nad Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 sformułowano cel strategiczny: *zrównoważenie rozwoju kultury w regionach*, a w jego ramach cele cząstkowe:

1. wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
2. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
3. zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury;
4. wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
5. poprawa warunków działalności artystycznej;
6. efektywna promocja twórczości;
7. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
8. zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury, (s. 116).

2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa:

2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w w/w dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest:

Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

ma być on realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny:

Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku,

który osiągnięty będzie przez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego:

➤ *Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego.*

„Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia

się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości”.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury
- ochronę dorobku kulturowego
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu
- promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.”

- *Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu*
„Przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe atuty Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno – rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szanse na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 w dniu 26 listopada 2001 r. oraz zmieniony Uchwałą Nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r.

Plan ten nie ma rangi prawa miejscowego, jest jednak wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie „zrównoważony rozwój” łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów

dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W w/w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego opisano kulturę i dziedzictwo narodowe z wyszczególnieniem

- tożsamości regionalnej
- dziedzictwa archeologicznego
- obiektów zabytkowych
- Pomników Historii
- Listy Dziedzictwa Europejskiego
- Parków kulturowych
- Szlaków kulturowych
- Działalność kulturalnej.

Ponadto przedstawiono problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego wyróżniając jako jeden z głównych sferę finansowania.

W kolejnej części Planu przedstawiono sposób ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego poprzez rozwinięcie następującej problematyki:

- Polityka ochrony dóbr kultury
- Kreowanie nowej jakości przestrzeni kulturowej
- Promowanie świadomości regionalnej Wielkopolski

Najważniejszymi działaniami w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w ramach planowania przestrzennego określonymi w Planie są :

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych
- poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. Konieczne jest umożliwienie publicznego dostępu do ewidencji w formie elektronicznej,
- dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności: opisów, szkiców, map i opracowań obiektów oraz digitalizacji danych i ich udostępnianie w formie elektronicznej,
- wytyczanie szlaków kulturowo – historycznych
- tworzenie parków kulturowych oraz powołanie kulturowych parków archeologicznych
- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,
- podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.

„Analizując zasoby kulturowe województwa wielkopolskiego wyraźnie wyróżniają się rejon, w których elementy środowiska kulturowego mają funkcję kulturotwórczą i promocyjną. Są to obszary, na których istnieje koncentracja elementów kulturowych o dużej wartości, zarówno historycznej, jak i współczesnej. Rejon kulturotwórcze są obszarami, w których istnieją największe szanse na rozwój turystyki o funkcji poznawczej. Na podstawie analiz zasobów kulturowych województwa wielkopolskiego wyznaczono rejon kulturotwórcze.”

„Promocja elementów środowiska kulturowego w poszczególnych rejonach jest szansą na ich rozwój gospodarczy, a łączenie różnych form zagospodarowania środowiska kulturowego w szersze systemy umożliwi poznanie regionu w ujęciu wieloaspektowym.”

Ponadto plan ten także wyznacza kierunki do kreowania nowej jakości przestrzeni kulturowej w następujący sposób:

„Kreowanie nowej jakości przestrzeni kulturowej odbywa się w trakcie aktualnie prowadzonych procesów planowania, projektowania i realizowania inwestycji. (...) Z punktu widzenia ochrony środowiska kulturowego bardzo ważna jest dbałość o harmonizowanie w przestrzeni formy obiektów współczesnych z formami tradycyjnej zabudowy, unikanie elementów konkurencyjnych, agresywnych. Kształt poszczególnych zabytkowych obiektów, tradycyjny sposób komponowania brył czy rodzaj stosowanych w przeszłości detali architektonicznych mogą stać się punktem wyjścia do poszukiwań twórczych przy tworzeniu obiektów o współczesnym wyrazie architektonicznym. W sąsiedztwie historycznie ukształtowanej tkanki miejskiej często najwłaściwsze jest kontynuowanie zabudowy w oparciu o tradycyjny podział przestrzeni: przestrzenie publiczne – ulice i place, przestrzenie prywatne – wnętrza kwartałów. Sieganie do wzorców z przeszłości zapewnia większe zróżnicowanie w rozplanowaniu i kształtowaniu obiektów, a poprzez to ciekawsze rozwiązania. Dotyczy to zarówno zabudowy miejskiej, jak i zabudowy na terenach wiejskich.

Sposobem zapobieżenia postępującej unifikacji zabudowy na terenach wiejskich mogłoby być opracowanie zróżnicowanych wzorników architektonicznych, przynajmniej dla terenów objętych ochroną obszarową: parków kulturowych, parków krajobrazowych czy rejonów kulturotwórczych. Promocja tanich i ogólnie dostępnych projektów domów – o współczesnych standardach i formach korespondujących z lokalną tradycyjną zabudową, w wielu krajach przynosi bardzo dobre efekty.”

Plan ten wytyłuszcza także problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego:

„Ochrona dziedzictwa kulturowego jest obowiązkiem prawnym, wynikającym z Ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami). Wielkopolska jest regionem, który posiada na swoim terenie wiele obiektów cennych dla kultury i historii Polski. Największe nagromadzenie elementów kulturowych występuje w środkowej i południowej części regionu. W Planie szczególną uwagę zwrócono na relacje przestrzenne obiektów kultury i uwarunkowania rozwoju obszarów cennych kulturowo, zgodnie z charakterystyczną dla każdego okresu historycznego wartością estetyczną i duchową. Spuścizna materialna na obszarze województwa stanowi w dużej mierze zasób naszego dziedzictwa narodowego,

a zachowanie go dla przyszłych pokoleń, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, jest zadaniem najwyższej rangi w planowaniu przestrzennym szczebla regionalnego. Głównym problemem dotyczącym środowiska kulturowego jest wyraźnie dający się zauważyć kryzys finansowo – instytucjonalny. Systematycznie zmniejsza się liczba bibliotek, teatrów, instytucji kultury. Bariery w dostępie do kultury jest wzrost cen dóbr i usług kultury, a co za tym idzie – zmniejszanie liczby korzystających z tej dziedziny gospodarki. W ochronie zabytków brakuje odpowiednich funduszy na nowe badania czy konserwację obiektów, które popadają w coraz większą ruinę.

Brak odpowiednich zapisów w prawie miejscowym przyczynia się do tego, że z polskiego krajobrazu znikają ukształtowane przez wieki wartościowe i charakterystyczne panoramy miast i wsi, w nieodpowiedni sposób zabudowywane są historyczne układy przestrzenne miejscowości, a współczesna architektura często zakłóca harmonię dawnej zabudowy. Dlatego tworzenie stref konserwatorskich o szczegółowych wytycznych dla kształtowania obiektów zabytkowych, analizy wartościowych panoram i osi widokowych oraz odpowiednie zapisy w planach miejscowych mogą przyczynić się do tego, by zurbanizowany krajobraz był harmonijny.

Najpoważniejszym konfliktem przestrzennym, wynikającym z obowiązku ochrony środowiska kulturowego, jest realizacja potrzeb transportowych. Obszary o wyjątkowych walorach kulturowych powinny być uwolnione od tranzytowego ruchu komunikacyjnego. Analiza stanu zagospodarowania sieci osadniczej wykazała, że w wielu miastach drogi ponadlokalne przebiegają przez obszary objęte ochroną. (...) Budowa obwodnic miejskich powinna być każdorazowo łączona z przebudową rynku, przywracającą mu historyczną funkcję lokalnego węzła życia społeczno – gospodarczego.

Problemem ciągle pozostaje brak ugruntowanej świadomości społecznej w dziedzinie ochrony wartości kulturowych. Pozamaterialne działania samorządów, dotyczące kształtowania tej świadomości poprzez edukację, z równoczesną promocją walorów kulturowych województwa to proces długotrwały, którego pozytywne skutki będą obserwowane po wielu latach intensywnych działań edukacyjnych i promocyjnych.”

2.2.3. Program Opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016

Program Opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 przyjęty został uchwałą nr XXXVIII/763/13 z 28.10.2013 r.

W cytowanym wyżej dokumencie określono podstawowe zadanie Samorządu Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony zabytków dla zapewnienia prawidłowego stanu zachowania nieruchomości, ruchomych i archeologicznych obiektów zabytkowych, znajdujących się w jego władaniu.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 87 precyzuje cel opracowania Programu opieki nad zabytkami oraz wskazuje kierunki działania w dziedzinie ochrony zabytków;

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z tym Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 wskazuje działania Samorządu Województwa Wielkopolskiego w sferze ochrony zabytków, które będą realizowane w miarę posiadanych środków:

Cel I. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania zabytków

Cel II. Ochrona zabytków z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego.

Cel III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków.

Cel IV. Promocja dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego.

Cel V. Upowszechnienie wiedzy o regionie.

Opisano również środki realizacji tych celów.

Ponadto w Programie opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2015 dokonano charakterystyki dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. W kolejnych rozdziałach przeanalizowano zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne wpisane do rejestru zabytków jak również stan zachowania obiektów zabytkowych należących do Samorządu Województwa i jednostek organizacyjnych Województwa lub przez nie użytkowanych.

Opisano również inne formy ochrony zabytków na terenie woj. wielkopolskiego - parki kulturowe i pomniki historii oraz Znak Dziedzictwa Europejskiego. Jeden z rozdziałów poświęcono muzeom prowadzonym przez samorząd Województwa.

2.2.4. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym.

Dolina Noteci objęta jest prawną ochroną. Na podstawie Rozporządzenia Nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Piłskiego Nr 13 z 15 czerwca 1998 r., poz 83) na dolinie rzeki Noteci ustanowiono obszar chronionego krajobrazu. Zarządzenie Wojewody Piłskiego przyjęte zostało jako obowiązujące w Wielkopolsce na podstawie obwieszczenia Wojewody Wielkopolskiego z dnia 24 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego obowiązujących na terenie województwa wielkopolskiego (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego Nr 14, poz. 246).

Obecnie na podstawie w/w dokumentów ogłoszono „Rozporządzenie Nr 25/07 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 31 października 2007 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu *Dolina Noteci*”.

Gmina Szamocin objęta jest także programem Natura 2000. Na jej terenie występują specjalne obszary ochrony siedlisk pod nazwą *Dolina Noteci 5/7 PLH 30000*.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Szamocin .

Gmina Szamocin (7 500 mieszkańców) leży w północnej części województwa wielkopolskiego, zajmuje północno - zachodnią część powiatu chodzieskiego na obszarze 125,45 km² z czego około 65% stanowią obszary rolnicze a w 20 % lasy. W południowej części gminy znajduje się miasto Szamocin – siedziba władz samorządowych, po którego wschodniej stronie położona jest grupa niedużych, malowniczych jezior zwanych „Cygańskimi Dołami”, po stronie zachodniej natomiast znajduje się największe jezioro gminy o nazwie J. Laskowskie. W gminie znajduje się 13 sołectw oraz 1 miasto (Szamocin) i z tymi jednostkami związane są zasoby kulturowe gminy. Układ urbanistyczny miasta Szamocin decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 07.08.2008 r. został wpisany do rejestru zabytków pod numerem 694/Wlkp/A. Ponadto żaden z układów ruralistycznych nie jest wpisany obszarowo do rejestru zabytków.

Wieś Szamocin po raz pierwszy wzmiankowana była w 1364 r. Przekształcenie w miasto nastąpiło poprzez zorganizowanie w mieście przemysłu sukienniczego w 1 poł. XVIII wieku a następnie wystawienie przywileju lokacyjnego w roku 1748 na prawie magdeburskim przez Augusta III na prośbę ówczesnego dziedzica Józefa Bętkowskiego. Między 1751 - '56 r. kolejny właściciel Leon Raczyński nadaje przywilej lokacyjny dla tzw. „Nowego Miasta” (obecny plac Wolności). Miasto zachowało formę przestrzenną z placem trójkątnym (Rynek) i jest świadectwem kolejnych faz jego rozwoju. Do najcenniejszych zabytków miasta wpisanych do rejestru zabytków Szamocina należą:

- Kościół parafialny rzymsko - katolicki p.w. NMP Wspomożenia Wiernych powstały w latach 1900 – 1906 jako murowana neobarokowa świątynia.
- Dawny zbór ewangelicki obecnie filialny kościół rzymsko - katolicki p.w. św. Piotra i Pawła, który został wzniesiony w latach 1827 -'35 jako murowany w stylu klasycyzującego neoromanizmu, rozbudowany w latach 1879 – '1903, a w roku 1913 dobudowano do jego bryły wieże.
- Ratusz, obecnie Urząd Miasta i Gminy wzniesiony ok. 1887 r. w konstrukcji szachulcowej, przebudowany i rozbudowany w roku 1911. Budynek od początku pełni tę samą funkcję i jest charakterystycznym elementem krajobrazu miejskiego jednego z najmłodszych miast Wielkopolski.

Ponadto w mieście znajduje się budynek dawnego dworu wraz z zabudowaniami folwarcznymi wzniesionymi najprawdopodobniej w 1 połowie XIX wieku, szachulcowy spichlerz z tego samego okresu oraz cenna zabudowa mieszkalna złożona z wielorodzinnych kamienic dwukondygnacyjnych, utrzymanych w kostiumach historycznych i modernistycznych, a także domy parterowe w części będące dawnymi domami sukienników.

Na terenie gminy Szamocin znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- Kościół parafialny p.w. św. Anny w Jaktorowie wzniesiony ja miejscu poprzedniego w konstrukcji zrębowo – szkieletowej, ze szkieletem bez wypełnienia w latach 1736 – 1776 z fundacji Jakuba Łacińskiego – właściciel dóbr jaktorowskich. W roku 1904 przeprowadzono gruntowny remont świątyni obejmujący m.in. wzniesienie zakrystii oraz wypełnienie ceglami pól szkieletu okalającego konstrukcję zrębową. W roku 1919 założono dachówkę na kościele, a w roku 1933 wzniesiono murowane

ogrodzenie wokół świątyni. Pod względem konstrukcyjnym świątynia w Jaktowrowie należy do wyjątkowej grupy kościołów drewnianych o podwójnej zrębowo – szkieletowej konstrukcji ścian.

- Zespół kościoła ewangelickiego obecnie rzymsko – katolickiego filialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Lipiej Górze wraz z dawną pastorówką, terenem przykościelnym i cmentarzem. Kościół został wzniesiony dla miejscowych ewangelików w roku 1909 z ceglanych elewacjami, wysokim dachem i centralnie usytuowaną wieżą od zachodu. Pastorówka powstała ok. 1870 r. jako dom murowany z cegły o rzucie zbliżonym do kwadratu. Budynek ten w roku 1909 rozbudowano o salkę katechetyczną. Zespół stanowi tradycyjną formę elementu sakralnego wsi z zachowanymi czytelnymi granicami pierwotnego układu przestrzennego i należy do jednego z nielicznie zachowanych tego typu przykładów w północnej Wielkopolsce.
- Zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymskokatolickiego parafialnego p.w. św. Józefa w Raczynie/Nałęczy wraz z dawną pastorówką obecnie plebanią. Kościół wzniesiony został w latach 1895 – 1896 dla miejscowej społeczności ewangelickiej. Od roku 1946 pełni funkcję parafialnego kościoła rzymskokatolickiego. Budynek z ceglanych elewacjami i dachem dwuspadowym z centralnie usytuowaną wieżą od strony zachodniej. Proporcje bryły kościoła oraz wykrój okien i drzwi są typowymi elementami dla historyzmu XIX wieku czerpiącego ze wzorów architektury romańskiej i gotyckiej. Pastorówka wzniesiona została w 1905 r. Jest to budynek murowany z cegły na podmurówce z kamienia z elementami konstrukcji szachulcowej w północnej elewacji i z drewnianą altaną od południa. Budynek ma zachowany pierwotny układ wnętrza oraz stolarkę drzwiową. W elewacji północnej w otynkowanym polu data budowy „1905”. Kościół wraz z pastorówką zachowane w swej pierwotnej formie architektonicznej stanowią jednolity pod względem architektury i funkcji zespół, który jest nielicznie zachowanym przykładem protestanckiego zespołu sakralnego charakterystycznego dla budownictwa z końca XIX wieku.
- Pałacyk Myśliwski wzniesiony ok. 1900 r. wraz z parkiem z 32 poł. XIX w. w Jaktorówku.

Ponadto na terenie gminy do rejestru zabytków wpisane są cmentarze w Borowie, Borówkach, Laskowie, Lipiej Górze oraz w Szamocinie a także park w Jaktorowie i zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11” z elementami usytuowanymi w Lipiej Górze.

W gminie Szamocie rozpoznano 5 historycznych układów ruralistycznych. Należą do nich wsie powstałe w okresie kolonizacji Doliny Noteci reprezentujące ulicowe układy - Heliodorowo, Lipa, Lipia Góra oraz Nowy Dwór. Jaktorowo to wieś założona w 1288r. przez kasztelana ujskiego Bogusława. Pozostałe miejscowości tej gminy w większości posiadają zabudowę XIX wieczną, jednak brak jest ich dokładnego rozpoznania.

**3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy
Szamocin – wpisane do rejestru zabytków (wykaz).**

BOROWO

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 575 decyzja z dnia 01.03.1989 r.

BORÓWKI

- cmentarz katolicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 580 decyzja z dnia 09.03.1989 r.

JAKTOROWO

- kościół katolicki par. p.w. św. Anny, 1763 – 1766, nr rej. A – 1265 decyzja z dnia 30.09.1971 r.
- cmentarz katolicki przykościelny, 2 poł. XIX w. nr rej. A – 576 decyzja z dnia 01.03.1989 r.
- park dworski, poł. XIX w., nr rej. A – 558 decyzja z dnia 26.10.1987 r.

JAKTORÓWKO

- dwór, tzw. Pałacyk Myśliwski, ok. 1900 r., nr rej. A – 478 decyzja z dnia 12.12.1983 r.
- park dworski, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 563 decyzja z dnia 26.10.1987 r.

LASKOWO

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 577 decyzja z dnia 09.03.1989 r.

LIPIA GÓRA

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 578 decyzja z dnia 29.07.1988 r.
- zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymsko – katolickiego, filialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, w skład którego wchodzi:
 1. kościół wraz z terenem przykościelnym
 2. pastorówka, ob. budynek mieszkalno – administracyjny wraz z ogrodem
 3. cmentarz ewangelickinr rej. 651/Wlkp/A decyzja z dnia 28.02.2008 r.
- zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11”, w skład którego wchodzi: jaz kozłowo – iglicowy, śluza skarpowa, budynek mieszkalny i gospodarczy śluzowego oraz budynek straży granicznej w miejscowościach Bąkowo, gm. Wyrzysk, pow. pilski i Lipia Góra, gm. Szamocin, pow. chodzieski stanowiący element zabytkowych urządzeń hydrotechnicznych rzeki Noteci tj. od jazu i śluzy „Krostkowo nr 11” do jazu i śluzy „Krzyż nr 20” wraz z towarzyszącą zabudową, powstałych na przełomie XIX i XX – nr rej. 588/Wlkp/a decyzja z dnia 15.01.2008 r.

RACZYN

- zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymsko – katolickiego parafialnego p.w. św. Józefa w skład którego wchodzi:
 1. kościół w miejscowości Nałęcza
 2. pastorówka, ob. plebania w miejscowości Raczynnr rej. 827/Wlkp/A decyzja z dnia 05.10.2011 r.

SZAMOCIN

- układ urbanistyczny – nr rej. 694/Wlkp/A decyzja z dnia 07.08.2008 r.
- kościół katolicki par. p.w. NMP Wspomożenia Wiernych, 1905 r., nr rej. A – 750 z dnia 29.12.1993 r.
- kościół ewangelicki, ob. katolicki fil. p.w. św. Piotra i Pawła , 1827 – '35 r., rozbudowa 1879 – '90 r., 1913 r., nr rej. A – 760 z dnia 28.09.1994 r.
- ratusz, ob. Urząd Miasta i Gminy Szamocin, ok. 1887 r., nr rej. 384/Wlkp/A z dnia 14.07.2006 r.
- cmentarz ewangelicki przy ul. Hallera, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 579 z dnia 09.03.1989 r.

3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości ujętych w gminnej ewidencji zabytków (Obiekty podkreślone wpisane do rejestru zabytków wyszczególnione w punkcie 3.1.)

ATANAZYN

1. SZKOŁA, ob. Dom Nr 26, mur., pocz.XX.
2. DOM Nr 22, mur., pocz.XX, otynkowany, rozbudowany.
3. DOM Nr 29 (d. Nr 17), mur., ok.1900.
4. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny,
2 poł.XIX.

BOROWO

5. DOM Nr 6, mur., ok.1910.
6. BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU Nr 15, mur./kam.,
k.XIX/pocz.XX.
7. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny,
2 poł.XIX.

BORÓWKI

8. ZAGRODA Nr 1:
 - a. dom, mur., ok.1920,
 - b. obora, mur., ok.1920.
9. DOM Nr 2, mur., pocz.XX.
10. BUDYNEK GOSPODARCZY Nr 3, mur., 1938.
11. DOM Nr 10, mur., ok.1910.
12. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.
13. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 2 poł.XIX.

HELIODOROWO

14. SZKOŁA, ob. dom nr 73, mur., ok.1920,
15. DOM Nr 54, mur., 1907.
16. DOM Nr 69, mur., ok.1920.
17. DOM Nr 75, mur., pocz.XX.
18. KAPLICZKA PRZY KOŚCIELE, mur., ok.1910.
19. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 2 poł.XIX.
20. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

JAKTOROWO

21. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. ANNY:
 - a. kościół, szach., 1763-1766, 1904, 1959-61 - odnowienie,
 - b. brama, mur., pocz.XX,
 - c. figura Jezusa Chrystusa, mur., pocz.XX,
 - d. cmentarz katolicki, przykościelny, nieczynny, 2 poł.XVIII.
22. TZW. „STARY DWÓR”, ob. dom Nr 8, mur., pocz.XIX.
23. ZESPÓŁ FOLWARCZNY
 - a. gorzelnia, mur., ok.1900,
 - b. transformator, mur., XIX/XX,
 - c. park dworski, poł.XIX.
24. DOM Nr 4, mur., pocz.XX.
25. SZKOŁA, dom Nr 14, mur., ok.1925.
26. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, pocz.XX.
27. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

JAKTORÓWKO

28. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY:
 - a. dwór, tzw. pałacyk myśliwski, dom Nr 2, mur., ok.1900,
 - b. park dworski, k.XIX/XX.
29. DOM Nr 1, mur., ok.1910-20.

JÓZEFOWICE

30. SZKOŁA, ob. dom nr 38, mur., ok.1910.
31. DOM Nr 34 mur., pocz. XX w.
32. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

JÓZEFY

33. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:
 - a. obora ze stajniami, mur., l.70 XIX w.

KOSARZYN

34. DOM MŁYNARZA, ob. dom Nr 2, mur., ok.1908.
35. CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

LASKOWO

36. ZESPÓŁ SZKOŁY:
a. szkoła, ob. dom Nr 21, mur., ok.1920,
b. budynek gospodarczy, mur./glin., ok.1920.
37. DWORZEC KOLEJOWY RACZYN, Laskowo, ul. Brzegowa 71, 1908 r.
38. DOM, ul. Szamocińska 31, mur., pocz. XX w.
39. DOM Nr, ul. Żeglarska 18, mur., pocz.XX.
40. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.
41. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny,
2 poł.XIX.

LIPA

42. SZKOŁA, ob. dom Nr 9, mur., ok.1925,
43. DOM Nr 17, mur., ok.1910,
44. DOM Nr 19, mur., ok.1910.
45. DOM Nr 23, mur, k. XIX w.
46. DOM Nr 26, mur., ok.1920,
47. DOM Nr 34, mur./szach., k.XIX,
48. KAPLICZKA MB KRÓLOWA KORONY POLSKIEJ 1946.
49. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

LIPIA GÓRA

50. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANG., ob. rzym. kat. fil. p.w. Wniebowzięcia NMP
a. kościół, mur., poł.XIX, wraz terenem przykościelnym
b. pastorówka, ob. dom Nr 72, mur., ok.1900 wraz z ogrodem
c. cmentarz ewangelicki, poł. XIX w.
51. ZESPÓŁ SZKOŁY Nr 64:
a. szkoła, mur., 1901,
b. budynek gospodarczy, mur./drewn., ok.1901.
52. PRZEDSZKOLE, Nr 52, mur., ok.1930.
53. DOM Nr 4, mur./glin., 4 ćw.XIX,
54. DOM Nr 13, mur./kam., k.XIX,
55. DOM Nr 17, mur., k.XIX.
56. DOM Nr 18, mur., pocz.XX.
57. DOM Nr 19, mur., k.XIX.
58. DOM Nr 50, mur., ok.1900.
59. DOM Nr 53, mur., pocz.XX,
60. DOM Nr 55, mur./szach., ok.1900.
61. DOM Nr 56, mur., pocz.XX.
62. DOM Nr 68, mur., pocz.XX.
63. DOM Nr 75, mur./glin., ok.1900.
64. DOM Nr 76, mur., 1913.
65. DOM Nr 79, mur., pocz.XX.
66. DOM Nr 87, mur./glin., ok.1900.
67. DOM Nr 89, mur., pocz.XX.
68. DOM Nr 94, mur., pocz.XX.
69. DOM Nr 99, mur., pocz.XX.
70. DOM Nr 105, mur., ok.1920,

- 71. DOM Nr 110, mur., pocz.XX.
- 72. DOM Nr 111, mur./drewn., k.XIX.
- 73. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.
- 74. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 1 poł.XIX.
- 75. ZESPÓŁ STOPNIA WODNEGO „KROSTKOWO NR 11”

MIELIMAKA

- 76. BUDYNEK GOSPODARCZY, W ZAGRODZIE NR 1, mur., pocz.XX.

NADOLNIK

- 77. MŁYN WODNY, ob. magazyn, mur., 1930-1932,
- 78. DOM Nr 13, mur., pocz.XX.
- 79. DOM Nr 15, mur., pocz.XX.
- 80. DOM Nr 16, mur., pocz.XX.
- 81. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 1947.
- 82. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 1 poł.XIX.
- 83. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.
- 84. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.
- 85. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

NAŁĘCZA

- 86. KOSTNICA, mur., ok.1920.
- 87. DOM Nr 6, mur., ok.1900.
- 88. DOM Nr 11, mur., pocz.XX,
- 89. DOM Nr 20, mur./szach., k.XIX.

NOWY DWÓR

- 90. ZESPÓŁ SZKOŁY:
 - a. szkoła, ob. dom Nr 26, mur., ok.1920,
 - b. budynek gospodarczy, mur./drewn., pocz.XX.
- 91. DOM Nr 14, mur., ok.1930.
- 92. DOM Nr 17, mur., ok.1930.
- 93. DOM Nr 18, mur., ok.1930.
- 94. DOM Nr 37, mur., k.XIX/pocz.XX.
- 95. KUŹNIA, Nr 1, mur., ok.1900.
- 96. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

NOWY MŁYN PIERWSZY

- 97. Osada Leśna, mur., 1934.

NOWY MŁYN DRUGI

- 98. MŁYN, mur., 1939.

PIŁKA

- 99. STODOŁA w zagrodzie LEŚNICZÓWKI, mur, poł. XIX w. ZAGRODA
- 100. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

RACZYN

101. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzym. kat. par. p.w. św. Józefa:
a. kościół, mur., 1895,
b. pastorówka, dom Nr 30, mur./szach., 1905,
c. budynek gospodarczy, mur., ok.1905.
102. SZKOŁA Nr17, mur./szach., k.XIX,
103. DOM Nr 29, mur./szach., 4 ćw.XIX.

SOKOLEC

104. ZESPÓŁ FOLWARCZNY Z MŁYNEM:
a. dom młynarza, ob. dom Nr 3, mur., 1 poł.XIX,
b. spichlerz, mur., 1 poł.XIX,
105. DOM Nr 10, mur., XIX/XX.
106. DOM Nr 13, d. poczta, mur., k.XIX/pocz.XX.
107. DOM Nr 17, mur., ok.1910.
108. DOM Nr 19, mur., k.XIX/pocz.XX.
109. DOM Nr 21, mur., 1902.
110. DOM Nr 24, mur./szach., k.XIX.
111. DOM Nr 27, mur., ok.1910.
112. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
113. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 1 poł. XIX w.
114. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

STRZELCZYKI

115. DOM Nr 1, mur., k.XIX.
116. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

SWOBODA

117. DOM Nr 13, mur., XIX/XX.

SZAMOCIN

118. UKŁAD URBANISTYCZNY, XVIII - ok. 1800, poł.XIX.
119. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. p.w. NMP Wspomożenia Wiernych:
a. kościół, mur., 1905,
b. ogrodzenie, mur., pocz. XX,
c. plebania, ul. Kościelna 13, mur., ok.1870.
120. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzym. – kat. filialnego
p.w. św. Piotra i Pawła:
a. kościół, mur., 1827-1835, rozbudowa 1879-90, dobudowa wieży 1913,
b. pastorówka, ob. wikariat, Pl. Wolności 15, mur., ok.1820,
c. budynek gospodarczy przy pastorówce, mur., ok.1910.
121. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:
a. dwór, ob. Dom Dziecka, ul. Staszic 3, mur., 1 poł.XIX,
b. oficyna, ob. dom Nr 3, ul. Staszica, mur., k.XIX/XX,
122. RATUSZ, pl. Wolności 19, mur. ok. 1887, rozb. 1911 r.
123. SZKOŁA Powszechna, ul. Szkolna 11, mur., pocz.XX.

124. SZKOŁA EWANGELICKA, ul. Rynek 1, mur., 1836 r., przebudowana 70 – te XX w. 1.
125. ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:
a. dworzec kolejowy, ul. Dworcowa 17, mur., 1908,
b. magazyn, mur./szach., 1908,
c. szalet z budynkiem gospodarczym, mur., 1908,
d. dom pracowników kolei, ul. Dworcowa 13, mur., ok.1905,
e. dom pracowników kolei, ul. Dworcowa 15, mur., ok.1905.
126. SALA WIDOWISKOWA, ul. Parkowa 4, szach., ok.1926.
127. CMENTARZ KATOLICKI, nieczynny, ul. Parkowa, 2 poł.XIX.
128. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, ul. Hallera, 2 poł. XIX.
129. OGRODZENIE I BRAMA CMENTARZA EWANGELICKIEGO przy ul. Hallera, mur./żel., k.XIX/XX.
130. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, ul. Szpitalna, pocz. XX.
131. CMENTARZ ŻYDOWSKI, nieczynny, ul. Hallera, XVIII.
132. MOGIŁA POWSTAŃCA, 1919.
- ul. Chodzieska*
133. DOM Nr 1, mur., ok.1910.
134. DOM Nr 35, mur., pocz. XX.
- ul. Dworcowa*
135. DOM Nr 2, mur., ok.1925.
136. DOM Nr 7, mur., ok.1920.
137. ZESPÓŁ DOMU Nr 12:
a. dom, mur., ok.1920,
b. altana, mur., ok.1920,
c. budynek gospodarczy, mur., ok.1920.
138. DOM Nr 14, mur., l. 20 XX e.
139. DOM Nr 16, mur., ok.1913.
140. DOM Nr 30, mur., pocz.XX.
141. DOM Nr 32, mur., k.XIX.
- ul. gen. J. Hallera*
142. DOM Nr 1, mur., k.XIX.
143. DOM Nr 2, mur., poł.XIX.
144. DOM Nr 6, mur., ok.1920.
145. DOM Nr 8, mur., ok.1915.
146. DOM Nr 9, mur., ok.1910.
147. DOM Nr 12, mur., 3 ćw.XIX.
148. DOM Nr 15, mur., ok.1870.
149. DOM Nr 19, mur., ok.poł.XIX.
150. DOM Nr 20, mur., ok.1870.
151. BUDYNEK GOSPODARCZY przy Nr 29, drewno, poł.XIX.
152. DOM Nr 31, mur., 2 poł.XIX.
153. DOM Nr 32, mur., ok.1910.

154. DOM Nr 53, mur., pocz.XX.

155. DOM Nr 55, mur., 1930/40.

ul. Kościelna

156. DOM Nr 1, mur., ok.1900.

157. DOM Nr 2, mur., poł.XIX.

158. DOM Nr 14, mur., k.XIX.

159. BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY Nr 14, mur., ok.1900.

160. DOM Nr 28, mur./glin., k.XIX.

ul. Łąkowa

161. DOM Nr 5, mur., k.XIX.

ul. Marcinkowskiego

162. DOM Nr 1, mur., k.XIX.

163. DOM Nr 4, mur., poł.XIX.

164. DOM Nr 7, mur., k.XIX.

165. DOM Nr 9, mur., ok.1910.

166. DOM Nr 25, mur., k.XIX.

167. DOM Nr 27, mur., k.XIX.

168. DOM Nr 33, mur., k.XIX.

169. DOM Nr 47, mur., k.XIX.

170. DOM Nr 49, mur., ok.1900.

171. DOM Nr 53, mur., k.XIX.

172. DOM Nr 58, mur., pocz.XX.

173. DOM Nr 62, mur., k.XIX.

174. DOM Nr 65, mur., 2 poł.XIX.

175. DOM Nr 66, mur., k.XIX.

176. DOM Nr 77, mur., k.XIX.

177. DOM Nr 78, mur., k.XIX.

178. DOM Nr 106, mur., k.XIX.

ul. Margonińska

179. DOM Nr 1, mur., ok.1925.

180. DOM Nr 2, mur./szach., poł.XIX.

181. DOM Nr 3, mur., pocz.XX.

182. DOM Nr 4, mur., poł.XIX.

183. DOM Nr 24, mur., pocz.XX.

ul. Ogrodowa

184. DOM Nr 4, mur., k.XIX.

ul. Paderewskiego

185. DOM Nr 1, mur., ok.1910.

186. DOM Nr 2, mur., k.XIX.

187. DOM Nr 3, mur., 2 poł.XIX.

188. DOM Nr 5, mur., k.XIX.

- 189. DOM Nr 6, mur., k.XIX.
- 190. DOM Nr 7, mur., ok.1900.
- 191. DOM Nr 8, mur., k.XIX.
- 192. DOM Nr 12, mur., k.XIX,
- 193. DOM Nr 13, mur., 1905.
- 194. DOM Nr 14, mur., k.XIX,
- 195. DOM Nr 16, mur., k.XIX/XX.
- 196. DOM Nr 18, mur., ok.1905.
- 197. DOM Nr 19, mur./szach., poł.XIX.
- 198. DOM Nr 20, mur., ok.1890,
- 199. DOM Nr 21, mur., ok.1900.
- 200. DOM Nr 22, mur., ok.1910.
- 201. DOM Nr 26, mur., k.XIX.
- 202. DOM Nr 30, mur., ok.1910.
- 203. DOM Nr 32, mur., ok.1910.

ul. Rynek

- 204. DOM Nr 2, Apteka, mur., ok.1915.
- 205. DOM Nr 4, mur., ok.1910.
- 206. DOM Nr 5, mur., k.XIX.
- 207. DOM Nr 6, mur., ok.1900.
- 208. DOM Nr 7, mur., poł XIX.
- 209. DOM Nr 8, mur., ok.1900.
- 210. DOM Nr 9, mur., pocz. XX w.
- 211. DOM Nr 10, mur., pocz.XX.
- 212. DOM Nr 11, mur., 2 poł.XIX.
- 213. DOM Nr 12, mur., k.XIX.
- 214. DOM Nr 14, mur., ok.1900.
- 215. DOM Nr 15, mur., poł.XIX.
- 216. DOM Nr 17, mur., k.XIX.
- 217. DOM Nr 18, mur., ok.1890,
- 218. DOM Nr 19, mur., poł.XIX.
- 219. DOM Nr 20, mur., ok.1910,
- 220. DOM Nr 21, mur., k.XIX.
- 221. DOM Nr 23, mur., 1 poł.XIX.

ul. 19 Stycznia

- 222. DOM Nr 3 mur., 4 ćw.XIX, przebudowany.
- 223. DOM Nr 5, mur., 1 poł.XIX.
- 224. DOM Nr 7, mur., poł.XIX.
- 225. SPICHLERZ, mur./szach., poł.XIX.

ul. Szkolna

- 226. DOM Nr 3, mur., pocz.XX.
- 227. DOM Nr 6, mur., ok.1900.

ul. Wodna

228. DOM Nr 6, mur., ok.1900.
229. DOM Nr 22, mur., k.XIX.

Plac Wolności

230. DOM Nr 1, mur., 1 poł.XIX.
231. DOM Nr 3, mur., ok.1850.
232. DOM Nr 6, mur./szach., poł.XIX.
233. DOM Nr 8, mur., k.XIX.
234. DOM Nr 9, mur., pocz.XX.
235. DOM Nr 13, mur., ok.1900.
236. DOM Nr 14, mur., k.XIX.
237. DOM Nr 16, mur., 2 poł.XIX.
238. DOM Nr 17, mur., 2 poł.XIX.
239. DOM Nr 20, mur./szach., 2 poł.XIX.
240. DOM Nr 22, mur., k.XIX.
241. DOM Nr 23, mur., k.XIX.
242. DOM Nr 24, mur./szach., poł.XIX.
243. DOM Nr 25, mur., k.XIX.
244. DOM Nr 26, mur./szach., poł.XIX.
245. DOM Nr 28, mur., k.XIX.
246. DOM Nr 29, mur., ok.1900.
247. DOM Nr 30, mur./szach., poł.XIX.
248. DOM Nr 32, mur./szach., poł.XIX.
249. DOM Nr 38, mur./szach., poł.XIX.
250. DOM Nr 40, mur., poł.XIX.
251. DOM Nr 42, mur., poł.XIX.

SZAMOTY

252. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY:
a. dwór, ob. dom Nr 21, mur., k.XIX/ok.1910,
b. pozostałości parku.
253. SZKOŁA, ob. Dom Nr 17, mur., ok.1930.
254. ZAGRODA Nr 18:
a. dom, mur., 1924,
b. stodoła, mur., ok.1925.
255. DOM Nr 25, mur., ok.1910, cz. przebudowany.
256. ZAGRODA Nr 28:
a. dom, mur., pocz.XX,
b. obora, mur., pocz.XX,
c. stodoła, mur./kam., pocz.XX.
257. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

WEŚREDNIK

258. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 2 poł.XIX.

3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz zespołów zabytków ruchomych).

Na terenie gminy Szamocin do rejestru zabytków wpisany jest zespół zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Anny w Jaktorowie. Do przedmiotowego zespołu zabytków należą obiekty pochodzące z XVII, XVIII i pocz. XX w.: ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, ambona, chrzcielnica, konfesjonał, umieszczona na balustradzie chóru muzycznego konsola z głową putta oraz kartusz herbowy, snycerska dekoracja ornamentalna w nawie nad głównym wejściem, a także krucyfiks i rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego. Ww. zespół zabytków wpisany jest do rejestru zabytków pod numerem 1402 B – 1412 B (ob. 213/Wlkp/B) decyzją z dnia 25.04.1985 r.

3.4. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz).

Obszarowe wpisy do rejestru:

Miasto Szamocin – wpisane jest do rejestru zabytków pod numerem 694/Wlkp/A decyzją wielkopolskiego Wojewódzkiego konserwatora Zabytków z dnia 07.08.2008 r. w granicach obejmujących swym zasięgiem: ulicę Marcinkowskiego, od ulicy Szpitalnej także wraz z działkami na jej zapleczach oraz ulicę Paderewskiego, fragment ulicy Szkolnej, Rynek, Plac Wolności, ulicę Gen. J. Hallera – w jej szerszym fragmencie, ulicę 19 – tego Stycznia i fragment ulicy Kościelnej kończący się terenem cmentarza parafialnego – wszystkie ulice wraz z działkami na zapleczach. Ponadto wpisem obszarowym objęty jest także południowo – zachodni fragment miasta z dawnym dworem znajdujący się w rozwidleniu ulicy Margonińskiej i Placu Wolności.

Dolina Noteci – obszar chronionego krajobrazu

Na terenie gminy Szamocin zgodnie z Rozporządzeniem Nr 25/07 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 31 października 2007 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Noteci” przebiega fragment południowej granicy chronionego krajobrazu Doliny Noteci przez następujące miejscowości: Strzelczyki, Nadolnik, Mielimąka, Laskowo, Atanazyń, Heliodorowo, Lipia Góra oraz Nowy Dwór. Obszar ten obejmuje swym zasięgiem także Jezioro Lskowskie Wielkie usytuowane na zachód od Szamocina.

Natura 2000 – Dolina Noteci 5/7 PLH30004

Na terenie gminy Szamocin przebiega fragment południowej granicy specjalnych obszarów ochrony siedlisk objętych programem Natura 2000, która prowadzi przez następujące miejscowości: Raczyn, Józefowie, Atanazyń, Heliodorowo, Lipia Góra oraz Nowy Dwór.

3.5. Zabytki archeologiczne.

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem w myśl art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące oraz skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Szamocin nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.

Na terenie gminy Szamocin nie zarejestrowano stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

3.5.3. Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Wyniki badań AZP są bazą wyjściową do określenia lokalizacji stanowiska, jego obszaru, funkcji i chronologii. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Według podziału fizyczno – geograficznego J. Kondrackiego obszar gminy Szamocin leży w makroregionie Pradoliny Toruńsko – Eberswaldzkiej, a dokładniej w mezoregionie Doliny Środkowej Noteci. Gmina Szamocin terytorialnie obejmuje wycinek dna pradoliny Noteci oraz krawędzi doliny Noteci wraz z systemem teras i

przylegającymi do nich wysoczyznami morenowymi, na krótkich odcinkach poprzecinanych małymi ciekami wodnymi. Dno doliny Noteci jest terenem nieprzydatnym osadniczo, z uwagi na rozległe i silnie podmokłe łąki, zaścielające całe wnętrze doliny. W wielu miejscach występują torfy i grzęzawiska, częściowo pozamieniane na hodowlane stawy rybne.

Stanowiska położone są głównie przy krawędzi doliny Noteci, najczęściej na terasie nadzalewowej Noteci oraz na krawędziach małych dolin rzecznych rozcinających terasy nadnoteckie. Na wysoczyznach występuje mniej pradziejowych stanowisk archeologicznych, przy czym zawsze w pobliskim sąsiedztwie cieków lub ich dolin. Osadnictwem pradziejowym objęta była głównie krawędź doliny Noteci oraz krawędzie małych dolin, przy czym uwzględniając chronologię trwało ono nieprzerwanie na tym obszarze od mezolitu, poprzez neolit i epokę brązu aż do średniowiecza włącznie.

Na terenie gminy zarejestrowano kilka skupisk stanowisk archeologicznych. Osadnictwo ludzkie w pradziejach koncentrowało się głównie w rejonie takich miejscowości jak Nowy Dwór, Lipa czy Swoboda. Zarejestrowano tu ślady osadnictwa z okresu neolitu, osady kultury łużyckiej i przeworskiej z okresu wpływów rzymskich. Ponadto liczne skupiska stanowisk archeologicznych odkryto w rejonie Sokolca i Borowa. Występują ślady osadnictwa z wczesnej epoki kamienia, epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza. W świetle badań AZP działalność osadnicza w rejonie miejscowości Strzelczyki i Nadolnika zapoczątkowana została w młodszej epoce kamienia, gdzie na uwagę zasługuje skupisko śladów osadniczych datowanych na okres neolitu i kontynuowana była we wczesnej epoce brązu. W Strzelcach, wczesnośredniowiecznej wsi służebnej związanej z kasztelanią ujską, występują ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego.

Na szczególną uwagę zasługuje osadnictwo wielokulturowe wokół wsi Szamotoy, występujące tu od epoki brązu po wczesne średniowiecze. Odkryto tutaj rozległą osadę datowaną na okres halsztacki i wczesne średniowiecze.

Liczne stanowiska neolityczne, kultury łużyckiej, przeworskiej z okresu wpływów rzymskich oraz z młodszych faz wczesnego średniowiecza odkryto wokół miejscowości Atanazyn. Duże skupisko stanowisk archeologicznych zlokalizowano na silnie wydźwignionej terasie wyższej pradoliny wokół Szamocina. Wystąpiły tu między innymi stanowiska z okresu wpływów rzymskich. Zastanawiający jest brak wokół Szamocina stanowisk datowanych na starsze fazy wczesnego średniowiecza. Być może ślady osadnictwa z tego okresu zalegają pod silnie rozbudowującą się aglomeracją Szamocina.

W okresie wczesnego średniowiecza zajmowane są nie tylko rejony dolin rzecznych, ale i tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytne występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich najstarszą metrykę.

Na koniec należy odnieść się do domniemanego grodziska w Laskowie. Nie stwierdzono tutaj występowania materiału zabytkowego. Podobnie badania wykonane przez PP PKZ Szczecin nie potwierdziły występowania w tym miejscu grodziska. Prawdopodobnie na podstawie ówczesnych wyników badań, formę tę należy uznać za naturalną.

Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych Gminy Szamocin

◊ Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych zlokalizowanych w zespołach oraz poza zespołami

1. ATANAZYN stan.1, ob. AZP 39-29/1
2. ATANAZYN stan.2, ob. AZP 39-29/2
3. ATANAZYN stan.3, ob. AZP 39-29/3
4. ATANAZYN stan.4, ob. AZP 39-29/4
5. ATANAZYN stan.5, ob. AZP 39-29/5
6. ATANAZYN stan.6, ob. AZP 39-29/6
7. ATANAZYN stan.7, ob. AZP 39-29/7
8. BOROWO stan.1, ob. AZP 39-30/12
9. BOROWO stan.2, ob. AZP 39-30/13
10. BOROWO stan.3, ob. AZP 39-30/14
11. BOROWO stan.4, ob. AZP 39-30/15
12. BOROWO stan.5, ob. AZP 39-30/16
13. BOROWO stan.6, ob. AZP 39-30/17
14. BOROWO MAŁE stan.1, ob. AZP 39-30/18
15. BORÓWKI stan.1, ob. AZP 39-30/19
16. BORÓWKI stan.2, ob. AZP 39-30/20
17. BORÓWKI stan.3, ob. AZP 39-30/21
18. HELIODOROWO stan.1, ob. AZP 39-30/22
19. HELIODOROWO stan.2, ob. AZP 39-30/23
20. HELIODOROWO stan.3, ob. AZP 39-30/24
21. HELIODOROWO stan.4, ob. AZP 39-30/25
22. KOSARZYN stan.1, ob. AZP 39-29/26
23. KOSARZYN stan.2, ob. AZP 39-29/27
24. KOSARZYN stan.3, ob. AZP 39-29/28
25. LASKOWO stan.1, ob. AZP 39-29/29
26. LASKOWO stan.2, ob. AZP 39-29/30
27. LASKOWO stan.3, ob. AZP 39-29/31
28. LASKOWO stan.4, ob. AZP 39-29/32
29. LASKOWO stan.5, ob. AZP 39-29/35
30. LASKOWO stan.6, ob. AZP 39-29/33
31. LASKOWO stan.7, ob. AZP 39-29/34
32. LASKOWO stan.9, ob. AZP 39-29/37
33. LASKOWO stan.10, ob. AZP 39-29/38
34. LASKOWO stan.11, ob. AZP 39-29/39
35. LASKOWO stan.12, ob. AZP 39-29/40
36. LASKOWO stan.14, ob. AZP 39-29/44
37. LASKOWO stan.15, ob. AZP 39-29/45
38. LASKOWO stan.16, ob. AZP 39-29/46
39. LASKOWO stan.17, ob. AZP 39-29/47
40. LASKOWO stan.18, ob. AZP 39-29/67
41. LASKOWO stan.19, ob. AZP 39-29/68

42. LASKOWO stan.20, ob. AZP 39-29/61
43. LASKOWO stan.21, ob. AZP 39-29/62
44. LASKOWO stan.22, ob. AZP 39-29/59
45. LASKOWO stan.23, ob. AZP 39-29/60
46. LASKOWO stan.24, ob. AZP 39-29/58
47. LIPA stan.3, ob. AZP 38-31/3
48. LIPA stan.4, ob. AZP 38-31/4
49. LIPA stan.5, ob. AZP 38-31/5
50. LIPA stan.6, ob. AZP 38-31/6
51. LIPA stan.7, ob. AZP 38-31/7
52. LIPA stan.8, ob. AZP 38-31/8
53. LIPA stan.9, ob. AZP 38-31/9
54. LIPA stan.10, ob. AZP 38-31/10
55. LIPA stan.11, ob. AZP 38-31/11
56. LIPA stan.13, ob. AZP 39-31/16
57. LIPA stan.14, ob. AZP 39-31/17
58. LIPA stan.15, ob. AZP 39-31/18
59. LIPA stan.16, ob. AZP 39-31/19
60. LIPA stan.17, ob. AZP 39-31/20
61. LIPA stan.18, ob. AZP 39-31/21
62. LIPA stan.19, ob. AZP 39-31/22
63. LIPA stan.20, ob. AZP 39-31/23
64. LIPA stan.22, ob. AZP 38-31/25
65. LIPA stan.23, ob. AZP 39-31/49
66. LIPA stan.24, ob. AZP 39-31/50
67. LIPA stan.25, ob. AZP 39-31/51
68. LIPA stan.28, ob. AZP 39-31/52
69. LIPA stan.26, ob. AZP 38-31/35
70. LIPA stan.27, ob. AZP 38-31/36
71. LIPIA GÓRA stan.1, ob. AZP 38-31/12
72. LIPIA GÓRA stan.2, ob. AZP 38-31/13
73. LIPIA GÓRA stan.3, ob. AZP 38-30/7
74. LIPIA GÓRA stan.4, ob. AZP 38-30/8
75. LIPIA GÓRA stan.5, ob. AZP 38-30/9
76. LIPIA GÓRA stan.6, ob. AZP 38-30/10
77. LIPIA GÓRA stan.7, ob. AZP 38-31/32
78. LIPIA GÓRA stan.8, ob. AZP 38-31/33
79. LIPIA GÓRA stan.9, ob. AZP 38-31/34
80. LIPIA GÓRA stan.10, ob. AZP 38-31/23
81. LIPIA GÓRA stan.11, ob. AZP 38-31/24
82. NADOLNIK stan.1, ob. AZP 39-29/41
83. NADOLNIK stan.2, ob. AZP 39-29/42
84. NADOLNIK stan.3, ob. AZP 39-29/48
85. NADOLNIK stan.4, ob. AZP 39-29/43
86. NADOLNIK stan.5, ob. AZP 39-29/56
87. NADOLNIK stan.6, ob. AZP 39-29/57
88. NOWY DWÓR stan.1, ob. AZP 39-31/1

89. NOWY DWÓR stan.2, ob. AZP 39-31/2
90. NOWY DWÓR stan.3, ob. AZP 39-31/3
91. NOWY DWÓR stan.4, ob. AZP 39-31/4
92. NOWY DWÓR stan.5, ob. AZP 39-31/5
93. NOWY DWÓR stan.6, ob. AZP 39-31/6
94. NOWY DWÓR stan.7, ob. AZP 39-31/7
95. NOWY DWÓR stan.8, ob. AZP 39-31/8
96. NOWY DWÓR stan.9, ob. AZP 39-31/9
97. NOWY DWÓR stan.10, ob. AZP 39-31/10
98. NOWY DWÓR stan.11, ob. AZP 39-31/11
99. NOWY DWÓR stan.12, ob. AZP 39-31/12
100. NOWY DWÓR stan.13, ob. AZP 39-31/13
101. NOWY DWÓR stan.14, ob. AZP 39-31/14
102. NOWY DWÓR stan.15, ob. AZP 39-31/15
103. NOWY DWÓR stan.16, ob. AZP 38-31/1
104. NOWY DWÓR stan.17, ob. AZP 38-31/2
105. NOWY MŁYN stan.1, ob. AZP 40-29/2
106. PIŁKA stan.1, ob. AZP 40-29/1
107. RACZYN stan.1, ob. AZP 39-28/29
108. SOKOLEC stan.1, ob. AZP 39-31/44
109. SOKOLEC stan.2, ob. AZP 39-31/45
110. SOKOLEC stan.3, ob. AZP 39-31/46
111. SOKOLEC stan.4, ob. AZP 39-31/47
112. SOKOLEC stan.5, ob. AZP 39-30/1
113. SOKOLEC stan.6, ob. AZP 39-30/2
114. SOKOLEC stan.7, ob. AZP 39-30/3
115. SOKOLEC stan.8, ob. AZP 39-30/4
116. SOKOLEC stan.9, ob. AZP 39-30/5
117. SOKOLEC stan.10, ob. AZP 39-30/6
118. STRZELCZYKI stan.1, ob. AZP 39-29/49
119. STRZELCZYKI stan.2, ob. AZP 39-29/50
120. STRZELCZYKI stan.3, ob. AZP 39-28/1
121. STRZELCZYKI stan.4, ob. AZP 39-29/52
122. STRZELCZYKI stan.5, ob. AZP 39-29/53
123. STRZELCZYKI stan.6, ob. AZP 39-29/54
124. STRZELCZYKI stan.7, ob. AZP 39-29/55
125. STRZELCZYKI stan.8, ob. AZP 39-29/51
126. SWOBODA stan.1, ob. AZP 39-31/40
127. SWOBODA stan.2, ob. AZP 39-31/41
128. SWOBODA stan.3, ob. AZP 39-31/42
129. SWOBODA stan.4, ob. AZP 39-31/43
130. SWOBODA stan.5, ob. AZP 39-30/7
131. SWOBODA stan.6, ob. AZP 39-30/8
132. SWOBODA stan.7, ob. AZP 39-30/9
133. SWOBODA stan.8, ob. AZP 39-30/10
134. SWOBODA stan.9, ob. AZP 39-30/11
135. SWOBODA stan.10, ob. AZP 39-31/53

136. SZAMOCIN stan.1, ob. AZP 39-29/8
137. SZAMOCIN stan.2, ob. AZP 39-29/9
138. SZAMOCIN stan.3, ob. AZP 39-29/10
139. SZAMOCIN stan.4, ob. AZP 39-29/11
140. SZAMOCIN stan.5, ob. AZP 39-29/12
141. SZAMOCIN stan.6, ob. AZP 39-29/13
142. SZAMOCIN stan.7, ob. AZP 39-29/15
143. SZAMOCIN stan.8, ob. AZP 39-29/16
144. SZAMOCIN stan.8, ob. AZP 39-29/20
145. SZAMOCIN stan.9, ob. AZP 39-29/21
146. SZAMOCIN stan.10, ob. AZP 39-29/22
147. SZAMOCIN stan.11, ob. AZP 39-29/23
148. SZAMOCIN stan.12, ob. AZP 39-29/24
149. SZAMOCIN stan.13, ob. AZP 39-29/25
150. SZAMOCIN stan.14, ob. AZP 39-29/63
151. SZAMOCIN stan.15, ob. AZP 39-29/64
152. SZAMOCIN stan.16, ob. AZP 39-29/65
153. SZAMOCIN stan.18, ob. AZP 39-29/69
154. SZAMOCIN stan.19, ob. AZP 39-29/70
155. SZAMOCIN stan.21, ob. AZP 39-29/72
156. SZAMOCIN stan.24, ob. AZP 39-29/75
157. SZAMOCIN stan.25, ob. AZP 39-29/76
158. SZAMOCIN stan.26, ob. AZP 39-29/77
159. SZAMOTY stan.1, ob. AZP 39-30/26
160. SZAMOTY stan.2, ob. AZP 39-30/27
161. SZAMOTY stan.3, ob. AZP 39-30/28
162. SZAMOTY stan.4, ob. AZP 39-30/29
163. SZAMOTY stan.5, ob. AZP 39-30/30
164. SZAMOTY stan.6, ob. AZP 39-30/31
165. SZAMOTY stan.7, ob. AZP 39-30/32
166. SZAMOTY stan.9, ob. AZP 39-29/19
167. SZAMOTY stan.10, ob. AZP 39-29/14
168. SZAMOTY stan.14, ob. AZP 39-29/17
169. SZAMOTY stan.15, ob. AZP 39-29/18

◊ historyczny układ urbanistyczny miasta Szamocina wraz z nawarstwieniami kulturowymi wpisany do rejestru zabytków pod numerem rejestru 694/Wlkp/A z dnia 07.08.2008 r.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
BOROWO	Cmentarz ewangelicki	3
BORÓWKI	Cmentarz ewangelicki	4
JAKTOROWO	Kościół par. p.w. św. Anny	2/3
	Cmentarz przykościelny	4
	Park	3
JAKTORÓWKO	Pałacyk Myśliwski	2/3
	Park	3
LASKOWO	Cmentarz ewangelicki	2
	Cmentarz ewangelicki	2
LIPIA GÓRA	Kościół fil. p.w. Wniebowzięcia NMP	3/4
	Pastorówka, ob.budynek mieszkalno – administracyjny	3/4
	Cmentarz ewangelicki w zespole kościoła	2/3
	Zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11”	4
RACZYN	Kościół par. p.w. św. Józefa	4/5
	Plebania	4
SZAMOCIN	Kościół par. p.w. NMP Wspomożenia Wiernych	4
	Kościół fil. p.w. śś. Piotra i Pawła	3/4
	Cmentarz ewangelicki	2/3
	Ratusz	3

LEGENDA:

1. Bardzo zły
2. Zły
3. Dostateczny
4. Dobry
5. Bardzo dobry

- Kościół parafialny rzymsko - katolicki p.w. NMP Wspomożenia Wiernych w Szamocinie wraz z jednorodnym neobarokowym wyposażeniem znajduje się w dobrym stanie technicznym po przeprowadzonych remontach dachu oraz elewacji wykonanych w 2002 roku. Prac wymaga pokrycie dachowe nad prezbiterium kościoła
- Dawny zbór ewangelicki obecnie filialny kościół rzymsko - katolicki p.w. śś. Piotra i Pawła w Szamocinie znajduje się w stanie dostatecznym z przemalowanym wnętrzem. Remontu wymaga pokrycie dachowe, częściowo nieszczelne.
- Ratusz, obecnie Urząd M i Gm znajduje się w stanie dostatecznym.
- Kościół parafialny p.w. św. Anny zlokalizowany w miejscowości Jaktorowo jest w stanie technicznym wymagającym podjęcia prac remontowo - konserwatorskich. W roku 1995 rozpoczęto jego remont. Uszczelniono pokrycie dachowe pozostawiając obecnie jedynie papę. Kościół znajduje się w stanie technicznym wymagającym generalnego remontu na podstawie opracowanej przez PUB „AMAR” mgr inż. Andrzeja Mardowskiego dokumentacji remontowo - konserwatorskiej i zatwierdzonej przez WUOZ w Poznaniu - Delegatura w Pile. W pierwszej kolejności z uwagi na fakt cennego wyposażenia oraz złego zabezpieczenia przeciwłamaniowego i przeciwpożarowego niezbędne jest niezwłoczne zamontowanie odpowiednich instalacji przeciwłamaniowych i przeciwpożarowych.
- Kościół parafialny p.w. św. Józefa znajduje się w dobrym stanie technicznym. W roku 2013 przeprowadzono prace remontowe przy kościele polegające na wymianie pokrycia dachowego i wzmocnieniu więźby dachowej. Prace te zostały wykonane zgodnie z udzielonym przez WWKZ pozwoleniem. Wnętrze świątyni również utrzymane w dobrym stanie technicznym.
- Pastrówka, obecnie użytkowana jako plebania znajduje się w dobrym stanie technicznym.
- Pałacyk Myśliwski w Jaktorówku pochodzący z początku XX wieku został w latach 1984 - '85 wyremontowany. Remont ten polegał na wymianie pokrycia dachowego, remoncie stropów i stolarek okiennych a także tynków wewnętrznych i zewnętrznych. W chwili obecnej obiekt znajduje się w rękach prywatnych, jest nieużytkowany. Niezbędne jest jego zagospodarowanie oraz remont głównie stolarek okiennych i drzwiowych, podłóg a także elewacji i tynków wewnętrznych. Na adaptację wraz remontem właściciel uzyskał pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- Parki w Jaktorowie i Jaktorówku znajdują się w stanie dostatecznym ich granice i układ kompozycyjny w znacznej mierze się zachowały. Wymagają bieżących prac pielęgnacyjno - rewaloryzacyjnych. Na terenie parku w Jaktorowie znajdował się dwór, który w chwili obecnej nie istnieje.
- Cmentarze na terenie gminy znajdują się w znacznym stopniu w złym stanie. W stanie dobrym wymagającym jedynie bieżących prac pielęgnacyjnych znajdują się cmentarze w Borówkach oraz w Jaktorowie - cmentarz przykościelny. Pozostałe a więc w: Borowie, Laskowie, Lipiej Górze i Szamocinie wymagają większych prac zarówno sanitarno - porządkowych jak i rewaloryzacyjnych.

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.

- *Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym p.w. św. Anny w Jaktorowie.*

Drewniane elementy wyposażenia (ołtarze, ambona, chrzcielnica, konfesjonał) są przemalowane, pokryte wtórnymi warstwami polichromii i metalizacji, co zniekształca ich walory zabytkowe i artystyczne. Oprócz wspomnianych przekształceń plastycznie – estetycznych występują również uszkodzenia drewnianej struktury obiektów, zabrudzenie powierzchni, spękania oraz ubytki warstw technologicznych. Docelowo przy ww. obiektach powinny zostać przeprowadzone prace konserwatorskie przez osoby z odpowiednimi uprawnieniami, po uprzednim zaakceptowaniu programu prac przez WWKZ.
- Ponadto na terenie gminy znajdują się zespoły zabytków ruchomych ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków:
 - *zespół neobarokowego wyposażenia kościoła parafialnego p.w. NMP Wspomożycielki Wiernych w Szamocinie*, obejmujący m.in. ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, ambonę, chrzcielnicę, prospekt organowy, konfesjonały, zespół ławek, świeczniki.

Stan zachowania obiektów jest dostateczny – są przemalowane (z wyjątkiem konfesjonałów i świeczników), posiadają ubytki detali snycerskich i uszkodzenia drewna.
 - *wyposażenie kościoła p.w. śś. Apostołów Piotra i Pawła w Szamocinie*, w skład którego wchodzi wysokiej klasy artystycznej witraże figuralne z 1902 r., prospekt organowy z 2 poł. XIX w., zespół XIX i XX – wiecznych obrazów oraz barokowa chrzcielnica. Obiekty zachowane są w stanie dostatecznym.
 - *zespół neogotyckiego wyposażenia kościoła filialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Lipiej Górze*, obejmujący ołtarz główny z 1861 r., kosz ambony, kropielnicę, organy, zespół ławek, świeczniki, witraże ornamentalne w prezbiterium, a także neorenesansowy feretron. Obiekty zachowane są w stanie dostatecznym, w witrażach występują ubytki szkła.
 - *wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Raczynie*, w skład którego wchodzi chrzcielnica, prospekt organowy, świeczniki i lampka wieczna. Obiekty zachowane są w stanie dobrym.

W 2015 r. na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. NMP Wspomożycielki Wiernych w Szamocinie zostało wszczęte postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków zespołów wystroju i wyposażenia obu kościołów w Szamocinie.

4.1.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

Wśród wszystkich zabytków kultury zabytki archeologiczne są tą kategorią zabytków najbardziej narażoną na zagrożenia. Są to głównie zagrożenia związane z nagminną eksploracją stanowisk archeologicznych, czyli takich miejsc, na obszarze których występują zabytki archeologiczne właściwe dla określonej formacji kulturowej oraz określonej chronologii. Dziedzictwo archeologiczne to bardzo obszerny i jednocześnie zróżnicowany zbiór materialnych śladów działalności człowieka, jednakże zabytki archeologiczne nie podlegają wartościowaniu, bowiem w myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014 tj. poz. 1446 z dnia 24.10.2014 r.) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Głęboka orka prowadzi do systematycznego zniszczenia stanowisk archeologicznych, m.in. do rozrywania grodzisk czy kurhanów.

Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Do niekorzystnych skutków tego ruchu należy kolekcjonerstwo zabytków archeologicznych, nielegalny obrót artefaktów ale przede wszystkim niszczenie i okradanie stanowisk archeologicznych zwłaszcza cmentarzysk. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miast, budowa dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Wszelkie prace ziemne prowadzone na terenie zabytkowego miasta Szamocin wpisanego do rejestru zabytków związane są ze zniszczeniem średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, co prowadzi do zatraty historycznego charakteru miasta. Zatem nakazuje się szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, kopalń kruszywa, gdyż inwestycje te z uwagi na szerokopłaszczyznowy charakter prac ziemnych, w bezpowrotny sposób niszczą substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Planowany obszarowy wpis do rejestru zabytków pradoliny Noteci przyczyni się z całą pewnością do rozwoju turystyki związanej z rzeką Notecią. Zaplecze turystyczne, które tu powstanie, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie.

a) nieruchomości

Na terenie gminy Szamocin występują 43 zewidencjonowane cmentarze w tym 7 wpisanych do rejestru zabytków. Jest to najbardziej zagrożony pod względem konserwatorskim obszar. Cmentarze te w przeważającej większości są nieczynne i nie zagospodarowane więc ulegają postępującej degradacji. Wiele z nich jest nieogrodzonych stąd pozostałości starych nagrobków i metalowych krat z uwagi na łatwy dostęp oraz na zarośnięcie samosiejkami i licznymi krzewami są zagrożone kradzieżą

Znacznym zagrożeniem dotyczącym układu i wnętrza urbanistycznego miasta Szamocina wpisanego do rejestru zabytków, jest degradacja zabytkowej substancji spowodowana wymogami współczesnej cywilizacji. Wymiana historycznej tkanki budynków w postaci oryginalnych drewnianych stolarek okiennych i drzwiowych, ceramicznego pokrycia dachowego, a także pozbawianie budynków ich pierwotnych dekoracji architektonicznych negatywnie wpływa nie tylko na same obiekty, ale także na zabytkowe wnętrza miasta. Podobne problemy związane z wystrojem elewacji dotyczą także charakterystycznej zabudowy wiejskiej i folwarcznej. Zagrożenia te związane są nie tylko z wymianą stolarek okiennych i drzwiowych, ale także powiązane niejednokrotnie z powiększeniami otworów okiennych bądź ich zamurowaniami a także niekontrolowanymi rozbudowami zniekształcając w ten sposób zabytkowy wizerunek zabudowy.

b) ruchomych

W stosunku do najcenniejszych zabytków ruchomych w gminie znajdujących się w kościele par. p.w. św. Anny w Jaktorowie największym zagrożeniem jest niewłaściwy montaż instalacji elektrycznej narażający obiekt jak i jego wyposażenie na pożar oraz brak odpowiedniego zabezpieczenia przeciwpożarowego i antywłamaniowego.

c) archeologicznych

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie gminy Szamocin, są jak już wspomniano wcześniej, wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Należą do nich między innymi planowane na najbliższe lata inwestycje:

- rozbudowa budynku Urzędu Miasta i Gminy w Szamocinie
- budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w ulicy Rolnej w Szamocinie
- budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w ul. Brzegowej w Laskowie
- budowa sieci wodociągowej w relacji Heliodorowo - Lipia Góra
- budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Szamoty, Heliodorowo, Lipia Góra, Raczyn, Józefowice.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wytycznych konserwatorskich zawartych w decyzjach i opiniach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.2. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (wynikająca ze studium ochrona zabytków nieruchomych i dziedzictwa archeologicznego).

Studium zostało uchwalone przez Radę Miasta i Gminy Szamocin uchwałą Nr XXXI/216/98 z dnia 18.06.1998 r. tekst jednolity ze zmianą nr 1 Uchwała Rady Miasta i Gminy Szamocin nr XXIX/289/14 z dnia 15.05.2014 r. i nr 2 Uchwała Rady Miasta i Gminy Szamocin nr IV/27/15 z dnia 26.03.2015 r.

W rozdziale 3 „Uwarunkowania kulturowe miasta i gminy Szamocin” przedstawiono rys historyczny, dokonano analizy układu przestrzennego oraz charakterystyki historycznej zabudowy na terenie miasta i gminy Szamocin a w punkcie „Ocena wartości kulturowej i postulaty ochrony konserwatorskiej” określono zasady i metody ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji konserwatorskiej, w tym również zabytków archeologicznych.

- **zapisy dotyczące ochrony konserwatorskiej miasta Szamocina**

Wskazano, iż najistotniejszą przestrzenią zurbanizowaną na terenie gminy jest miasto Szamocin. Współczesny Szamocin posiada dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny, odzwierciedlający kolejne fazy rozwoju miasta. W stosunku do Szamocina wysunięto postulat objęcia ochroną elementów urbanistycznych – „konieczne utrzymanie placów i ulic oraz ustalonych linii regulacyjnych”.

- **zapisy dotyczące obiektów architektury wpisanej do rejestru zabytków**

Obiekty architektury wpisane do rejestru zabytków na terenie historycznego układu urbanistycznego „objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy o ochronie dóbr kultury. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnej zgody wojewódzkiego zabytków”.

- **zapisy dotyczące ochrony konserwatorskiej obiektów znajdujących się w ewidencji WKZ**

W stosunku do historycznej zabudowy mieszkalnej objętej ochroną konserwatorską znajdującą się w ewidencji WKZ „należy zasięgnąć opinii WKZ, który określi dopuszczalność prowadzonych prac, ich zakres i zalecaną formę architektoniczną. Dla budynków ujętych w ewidencji, a nie wpisanych do rejestru dopuszcza się wymianę zabudowy w przypadku, gdy jest to uzasadnione względami technicznymi lub planistycznymi, po uprzednim uzyskaniu akceptacji WKZ”.

„Obszar śródmiejski miasta Szamocina może podlegać przekształceniom ze szczególnym uwzględnieniem gabarytów obiektów harmonizujących z zabudową historyczną”.

- **zapisy dotyczące ochrony zabytków archeologicznych**

„Osobnym zagadnieniem ochrony konserwatorskiej dla miejscowości o metryce średniowiecznej jest wymóg konsultowania z WKZ wszelkich prac ziemnych prowadzonych na obszarach stanowisk archeologicznych. Na terenie miasta Szamocina obszarem będącym strefą zarezerwowaną do badań archeologicznych są okolice dworu z dawnym folwarkiem.

Rozpoznane i zinwentaryzowane stanowiska archeologiczne stanowią dobro kultury i są objęte ochroną konserwatorską”. Przedstawiono je na załączonych do rozdziału mapkach.

4.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin.

Gmina Szamocin nie posiada Gminnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Obowiązują 23 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów miejscowości w gminie z czego 4 zawierają zapisy pozwalające na ochronę zabytków nieruchomych i archeologicznych. Należą do nich:

- 1) uchwała XXII/162/2001 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23 marca 2001 r. (Dz. Urz. Nr 61 z dn. 4 czerwca 2001 r.) w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Laskowo – gmina Szamocin
 - a. w planie oznaczono obiekty figurujące w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jako objęte ochroną konserwatorską oraz wprowadzono zapisy ... „szczególna ochrona oznaczonych na rysunku obiektów zabytkowych polegająca na obowiązku zachowania formy dachu, rysunku elewacji, szczegółów stolarki okiennej i drzwiowej; dachy obiektów zabytkowych można kryć wyłącznie dachówką ceramiczną; prawo adaptacji zabudowy gospodarczej na potrzeby gospodarki agroturystycznej z zachowaniem charakterystycznych elementów zewnętrznej formy architektonicznej”
 - b. dla ochrony dziedzictwa archeologicznego oznaczono na rysunku planu obszary ochrony oraz wprowadzono zapis „Dla oznaczonych na rysunku

obszarów ochrony archeologicznej wprowadza się obowiązek zgłaszania przez inwestora zamiaru przystąpienia do robót ziemnych i budowlanych Konserwatorowi Zabytków Archeologicznych – Delegatura w Pile”

- 2) uchwała XXVIII/201/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin – rejon ulicy Górnej
 - a. w planie wymieniono budynek przy ul. Margonińskiej 1 jako objęty ochroną konserwatorską i wprowadzono dla niego następujący zapis: „ w budynku położonym przy ul. Margonińskiej 1 obowiązuje zakaz zmiany kata pochylenia połaci dachowych, a w przypadku nadbudowy obowiązuje wprowadzenie gzymsu oddzielającego poszczególne kondygnacje, ponadto wszystkie zmiany formy budynku ze względu na ochronę konserwatorską wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków” zapis ten jednak nie chroni zabytkowego obiektu wprowadzając możliwość jego nadbudowy i rozbudowy co jest niezgodne z zasadami ochrony konserwatorskiej
 - b. dla ochrony dziedzictwa archeologicznego oznaczono na rysunku planu strefy ochrony archeologicznej i wprowadzono następujący zapis: „Dla terenów objętych strefą ochrony archeologicznej ustala się obowiązek uzgadniania planowanych robót ziemnych z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.”
- 3) uchwała XXVIII/202/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin i gminy Szamocin
 - a. w planie wyznaczono m.in. granice obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Noteci” oraz granice strefy ochrony archeologicznej ponadto wprowadzono zapisy dotyczące w/w stref:
 - „Dla terenów objętych strefą ochrony archeologicznej ustala się obowiązek uzgadniania planowanych robót ziemnych z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.”
 - „Na terenach wchodzących w obszar chronionego krajobrazu „Dolina Noteci” obowiązuje zakaz realizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi określonych Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz. U. nr 93 poz. 589).”
- 4) uchwała X/74/2007 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin rejon ulicy Marcinkowskiego i Tartacznej oraz gminy Szamocin część wsi Szamoty
 - §7. 1.Ochronię dziedzictwa kulturowego i zabytków zapewnia obowiązek uzyskiwania zgody Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków na wszelkie zmiany formy architektonicznej obiektów objętych ochroną konserwatorską to jest budynków usytuowanych przy Al. Marcinkowskiego pod numerami: 54, 58, 62, 66, 78, 84, 86, 96, 106, 108. 2.

- Dla obszaru objętego ochroną zabytków archeologicznych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, ustala się obowiązek uzgodnienia z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Konserwatorskiej w Poznaniu Delegatura w Pile prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych.
- §8. Obowiązuje zachowanie poczwórnej alei drzew w pasie drogowym Al. Marcinkowskiego z prawem usuwania drzew chorych i suchych oraz obowiązkiem uzupełniania nasadzeń gatunkami szlachetnymi.

Zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wynikają z treści zawartej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i każdorazowo są uzgadniane z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem zabytków.

4.4. Uwarunkowania wynikające ze „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamocin na lata 2011 – 2020”.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamocin na lata 2011 – 2020 podjęta została Uchwałą Nr VIII/61/11 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 15 września 2011 r.

W rozdziale IV. „Zasoby Gminy i ich ocena” wymieniono najcenniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w mieście i na terenie gminy. W dalszej części dokumentu w analizie SWOT jako mocne strony gminy wymieniono liczne zabytki i pomniki przyrody natomiast w szansach na promocję gminy uwzględniono „starania o zakwalifikowanie Doliny Noteci do zabytków dziedzictwa światowego UNESCO”. W celach pośrednich Strategii określono kierunki działania w których wymieniono m.in.

- Zbudowanie sieciowego systemu informacji i promocji turystycznej gminy wraz z wyznaczeniem i oznakowaniem ścieżek turystycznych i przyrodniczo – edukacyjnych z dostępem do cennych obiektów oraz miejsc cennych przyrodniczo, kulturowo i historycznie oraz znakowanie przy drogach dojazdów do nich.
- Opiekowanie się i rewitalizowanie i tak już nielicznych w gminie jak i w całej Północnej Wielkopolsce (dawnego przygranicznego obszaru nawiedzanego przez wojny i narażonego na zniszczenia) - zabytków i pamiątek przeszłości (m.in. zespołów folwarcznych, cmentarzy, chat i zagród poolęderskich, spichlerzy, obiektów sakralnych). Celowe może też być utworzenie lapidarium, tj. muzealnego zbioru fragmentów dawnych budowli, nagrobków, posągów itp.
- Znakowanie i promowanie miejsc lokalizacji zabytkowych obiektów natury i kultury, atrakcyjnych krajobrazów, miejsc widokowych itp.. Pomocna w tym może być LGD „Dolina Noteci” i „7 Ryb” dysponująca na ten cel środkami w ramach projektów współpracy.

4.5. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Na terenie gminy Szamocin znajdują się 22 obiekty stanowiące pomniki przyrody

- 1) **Głaz „Zaczarowana Karoca”** obwód 632 cm, dł. 240 cm, wys. 148 cm, szer. 176 cm - głaz znajduje się przy skrzyżowaniu dróg z Szamocina w kierunku

łąk nadnoteckich Atanazyn – Kosarzyn, uznany za pomnik przyrody w 1957 r., poz. 157

2) **Grupa drzew w zabytkowym parku w Jaktorowie**

- **16 dębów szypułkowych** o obwodach: 597, 506, 620, 266, 372, 399, 406, 274, 444, 443, 661, 332, 570, 509, 458, 314 cm, wysokość od 21 m do 25 m, szerokość korony od 12 m do 24 m – uznane za pomnik przyrody w roku 1982, poz. 293
- **klon zwyczajny** o obwodzie 301 cm, wys. 18 m, szer. korony 16 m,
lipa drobnolistna o obwodzie 283 cm, wys. 17 m, szer. korony 14 m,
lipa szerokolistna o obwodzie 241 cm, wys. 16 m, szer. korony 14 m
– uznane za pomnik przyrody w 1986 r., poz. 462

3) **Cis pospolity w Szamocinie** (blisko apteki przy Rynku) o obwodzie 166 cm, wys. 5 m, szer. korony 9 m, uznany za pomnik przyrody w 1982 r, poz. 339

4) **Lipa drobnolistna w miejscowości Atanazyn** (drzewo rośnie w narożniku cmentarza) o obwodzie 349 cm, wys. 20 m, szer. korony 14m – wiek ok. 200 lat, uznana za pomnik przyrody w 1992 r., poz. 575

4.6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych

- uwzględnianie zabytków archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych gminy
- uwzględnianie przez inwestorów wytycznych dotyczących ochrony dziedzictwa archeologicznego określonych w decyzjach i opiniach wojewódzkiego konserwatora zabytków

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

6. Sprawozdanie z realizacji „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2008 – 2011”

Gmina nie sporządziła sprawozdania z realizacji „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Szamocin na lata 2008 – 2011”.

Z założeń w/w programu w roku 2011 opracowana została gminna ewidencja zabytków architektury a w roku 2012 gminna ewidencja zabytków archeologicznych. Gminna Ewidencja Zabytków Architektury i Archeologicznych została przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Szamocin Nr 25/2015 z dnia 19.06.2015 r.

Ponadto Rada Miasta i Gminy podjęła Uchwałę Nr VI/40/11 z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

7. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.1. Gminna ewidencja zabytków.

a) nieruchomości

- W roku 2011 opracowana została gminna ewidencja zabytków w formie zbioru kart adresowych dla wszystkich obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w wykazie wojewódzkiego konserwatora zabytków z wyłączeniem obiektów nieistniejących.
- Uzupelnianie i weryfikowanie gminnej ewidencji zabytków nieruchomości poprzez włączanie informacji uzyskiwanych od WWKZ o wszystkich istotnych zmianach dotyczących poszczególnych obiektów.

b) archeologicznych

- W roku 2012 opracowana została gminna ewidencja zabytków archeologicznych w formie zbioru kart adresowych wraz z mapą z naniesionymi zabytkami archeologicznymi; dla gminnej ewidencji zabytków archeologicznych został sporządzony wykaz zabytków archeologicznych.
- Uzupelnianie i weryfikowanie wykonanej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych Archeologicznego Zdjęcia Polski, na podstawie informacji otrzymanych od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

7.2. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomości

- rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy – na bieżąco, podczas opracowywania folderów promujących gminę, podczas wyjazdów i współpracy z innymi gminami i miastami
- udostępnienie niniejszego „Programu opieki nad zabytkami gminy Szamocin na lata 2016 – 2019” na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Szamocin
- zlecenie wykonania tablic informacyjnych dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków – w ramach posiadanych przez Urząd Gminy i Miasta środków finansowych
- współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów – głównie do najcenniejszego zabytku gminy jakim jest XVIII – wieczny kościół parafialny p.w. św. Anny w Jaktorowie
- utworzenie na terenie miasta ścieżki dydaktycznej przedstawiającej jego historię, krajobraz i zabytki także te nie wpisane do rejestru

zabytków a kształtujące jego przestrzeń i będące świadectwem jego przeszłości i oznakowanie ich tablicami informacyjnymi.

- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych gminy
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania.

7.3. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę
- wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym gminy i regionu
- informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy, powiatu i województwa
- zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, rowerowych po najciekawszych i najważniejszych miejscach w gminie i powiecie oraz przedstawienie im obiektów zabytkowych

7.4. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

- współdziałanie z Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty
- nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków poprzez :
 - rozpowszechnianie wśród nich informacji na temat zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej
 - zbieranie od nich informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowanie tych faktów w kartach adresowych obiektów
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych
- określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków) w ramach środków zabezpieczonych w budżecie gminy na dany rok (dotacje, ulgi podatkowe).

7.5. Określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu

publicznego oraz respektowanie przez inwestorów wymogów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych określonych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

7.6 Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków)

Podjęcie próby rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy na terenie gminy Szamocin. Ustalenie w planach zagospodarowania przestrzennego docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które (najlepiej zachowane z licznymi nagrobkami) pozostaną cmentarzami i objęte zostaną programem rewitalizacji, a które stanowiąc będą tereny zieleni urządzonej bądź pozostałości po cmentarzach z zachowaniem starodrzewia i ewentualnym zgrupowaniem pozostałości nagrobków w jednym miejscu cmentarza w formie miejsca pamięci lub lapidarium. Co do cennych zachowanych nagrobków i pozostałych elementów cmentarzy przeprowadzić inwentaryzację fotograficzną i opisową we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. Gmina Szamocin jest właścicielem jednego cmentarza w Borówkach w stosunku, do którego toczy się postępowanie zmierzające do przekazania go Parafii Rzymskokatolickiej p.w. NMP Wspomożenia Wiernych w Szamocinie. W związku z powyższym Gmina Szamocin nie ma możliwości na finansowanie prac na obszarach cmentarzy nie będących ani ich własnością ani w ich zarządzie.

7.7. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5.

7.7.1. Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Szamocin

Obiektem wpisanym do rejestru zabytków stanowiącym własność gminy Szamocin jest jedynie dawny Ratusz w Szamocinie, obecnie pełniący funkcję Urzędu Miasta i Gminy. Na lata 2015 – 2017 zaplanowany jest kompleksowy remont wraz z rozbudową obiektu. Uzgodniony przez Kierownika Delegatury w Pile WUOZ w Poznaniu program rewaloryzacji obecnie jest uaktualniany. Na prace te zgodnie z obowiązującymi przepisami Burmistrz Miasta i Gminy Szamocin wystąpi o pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ponadto jak wyżej wspomniano w chwili obecnej własnością gminy jest cmentarz w Borówkach w stosunku, do którego toczy się postępowanie zmierzające do przekazania go Parafii Rzymskokatolickiej p.w. NMP Wspomożenia Wiernych w Szamocinie.

7.7.2. Obiekty niebędące własnością gminy Szamocin

Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków stanowią własność:

- kościoły oraz przykościelny cmentarz katolicki w Jaktorowie – własność parafii rzymsko – katolickich
- zespół kościoła ewangelickiego ob. katolickiego w Lipiej Górze jednorodny przestrzennie zróżnicowany jest pod względem własnościowym; kościół stanowi własność parafii rzymsko – katolickiej, pastorówka – własność parafii ewangelicko – augsburskiej zaś cmentarz własność Skarbu Państwa w zarządzie Starosty Chodzieskiego
- Pałacyk Myśliwski w Jaktorówku – własność prywatna
- pozostałe obiekty: cmentarze, parki w Jaktorowie i w Jaktorówku, a także stopień wodny na rzece Noteci „Krostkowo 11” – własność Skarbu Państwa.

Z uwagi na fakt iż w/w obiekty nie są własnością gminy Szamocin gmina nie ma możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad tymi zabytkami, a co za tym idzie wpływać na sposób ich użytkowania. Natomiast działania pośrednie wynikające z ustawy jak również polityki gminy Szamocin polegają na:

- prowadzeniu edukacji na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie Gminy w zakresie informacji o zasobie zabytków i krajobrazu kulturowego regionu oraz możliwościach ich ochrony
- promowaniu wśród mieszkańców gminy i przybywających tu gości najcenniejszych zabytków
- wspieraniu przy współudziale Urzędu Ochrony Zabytków poczynań związanych z właściwym utrzymaniem i zagospodarowaniem zabytków i ich otoczenia
- określaniu przy sporządzaniu dokumentów planistycznych warunków i sposobów ochrony zabytków wpisanych do rejestru zabytków jak również figurujących w gminnej ewidencji zabytków
- wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej związanej z problematyką zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych na terenie gminy Szamocin (ewidencja gminna)

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców głównie zabytkowej przestrzeni miasta Szamocina, tak by wywołać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Szamocin wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

- **Instrumenty prawne**

- a) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych
- b) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- c) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków
- d) wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, które powinny być objęte ochroną prawną

- **Instrumenty finansowe**

- a) dotacje
- b) subwencje
- c) dofinansowania
- d) programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej

- **Instrumenty koordynacji**

- a) strategie rozwoju gminy
- b) plany rozwoju lokalnego
- c) programy prac konserwatorskich
- d) programy ochrony środowiska
- e) studia i analizy, koncepcje
- f) plany rewitalizacji

- **Instrumenty społeczne**

- a) edukacja kulturowa
- b) informacja
- c) współpraca
- d) współdziałanie z organizacjami społecznymi

- **Instrumenty kontrolne**

- a) utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Szamocin Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu.
W skład zespołu wchodzi pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Szamocin:
 1. Eugeniusz Kucner – Burmistrz Miasta i Gminy Szamocin
 2. Jacek Ratajczak – Inspektor d/s gospodarki komunalnej
 3. Sławomira Hadaś-Lipska – Podinspektor d/s rozwoju gminy.
- b) aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej
- c) monitoring stanu środowiska kulturowego.

9. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Miasta i Gminy Szamocin zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzono Zespół Koordynujący monitorujący „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Szamocin na lata 2016 – 2019” poprzez analizę stopnia jego realizacji.

10. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 81, art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Rada Gminy może udzielić dotacji na ochronę i konserwację zabytków, jednakże wymagane jest ustalenie przez nią procedury postępowania w tej sprawie. Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków z budżetu Miasta i Gminy Szamocin określa:

- Uchwała Nr VI/40/11 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

11. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek dbania o stan zabytków *ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego /www.mkidn.gov.pl/ w ramach programu operacyjnego „Dziedzictwo Kulturowe”
- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków /poznan.wuoz.gov.pl/ – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków
- Samorząd Województwa Wielkopolskiego /www.bip.umww.pl/ – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.
- Starostwo Powiatowe w Chodzieży – na podstawie Uchwały Nr XL/235/2006 Rady Powiatu Chodzieskiego z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
- Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uwaga:

W/w źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

Załącznik nr 1

